

вість суттєво збільшити використання високопродуктивних генотипів рослин, а також сприяти збереженню та розмноженню різноманітних видів картоплі.

Наше дослідження у цьому напрямі на тепер пов'язана із роботою по термічній обробці бульб (для інактивації вірусів), виділенню верхівкових меристем. У подальшому планується вивчення особливостей індукції столоно- і бульбоутворенню ін вітро.

Література

1. Катаева Н.В. Клональное микроразмножение растений / Н.В. Катаева, Р.Г. Бутенко.– М., 1983.– 242 с.
2. Рудишин С.Д. Основи біотехнології рослин: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Рудишин С.Д. — Вінниця: МП «ЗАПАЛ», 1998. — 224 с.

УРОЧИЩЕ «ЦИБУЛІ» — ОСЕРЕДОК ЗБЕРЕЖЕННЯ ВОДНО-БОЛОТНОЇ БІОРІЗНОМАНІТНОСТІ

Стецюк Н.О.¹, Лугова В.Д.², Лугова Ю.Ю.²

¹Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

²Головачанський НВК Полтавського району Полтавської області

Упродовж останніх років нами здійснюється комплексне наукове дослідження біорізноманітності урочища «Цибулі», що знаходиться в улоговинному зниженні на уступі борової тераси р. Ворскла в околицях сіл Портнівка та Ватажкове Полтавського району Полтавської області.

Уперше ця місцевість у науковій літературі згадується нами як одна із ключових ділянок Полтавсько-Головачанського осередку біорізноманітності [1], а саме — гідрофільні комплекси, серед яких переважають високотравні болота. Менші площі займають різнотравно-злакові та осокові болотні угруповання, незначні в периферійній частині — лучні ділянки.

Центральна частина урочища «Цибулі», так зване Портнівське болото, зайнята типовими монодомінантними ценозами *Phragmites australis* (Cav.) Trin ex Steud., *Typha angustifolia* L., місцями — *T. latifolia* L. Формація *Phragmiteta australis* розвивається в оптимальних умовах, тому має високу щільність і займає найбільші площі на болоті. Основне флористичне ядро угруповань формують типові види гідрофільного різнотрав'я (*Symphytum officinale* L., *Solanum dulcamara* L., *Mentha aquatica* L., *Rumex hydroparathum* Huds., *Lycopus europaeus* L. та ін.)

Нами вивчалися сукцесійні процеси, які відбуваються на даній стадії розвитку гідроекосистем. Їх характерними особливостями є значне розростання угруповань *Phragmites australis*, *Typha angustifolia*, *T. latifolia*, *Schoenoplectus lacustris* (L.) Palla до центральної частини водойми. Встановлено, що сукцесійні процеси проходять дуже повільно. Основні площі цього болота незайняті характерною для такого типу боліт прибережно-водною рослинністю, хоча на глибині 60-70см зустрічаються щільні угруповання гідатофітів: *Ceratophyllum demersum*, занурених видів *Potamogeton* (*P. crispus* L., *P. gramineus* L., *P. perfoliatus* L.) та *Utricularia vulgaris* L. — комахоїдної рослини, яка занесена до регіонального списку. Очевидно, це пов'язано з активною діяльністю джерел, які весь час підживлюють водойму, що перешкоджає евтрофікації і загальмовує заростання мілководних ділянок.

Сукцесійний ряд заростання водойм прибережно-водною рослинністю у напрямі зменшення глибини водойми є таким: незарослі водойми (більше 3,0 м; зрідка зустрічаюся вільноплаваючі рослини *Ceratophyllum demersum* L.) — прибережно-водне високотрав'я (1,0-3,0 м; угруповання

Phragmites australis, *Typha angustifolia*, *T. latifolia*) — угруповання гідатофітів (0,6-1,0 м; мілководдя, зайняті *Ceratophyllum demersum*, *Utricularia vulgaris* ценозами зелених нитчастих водоростей та ін.).

У фауністичному відношенні водно-болотні угіддя урочища «Цибулі» є місцями відтворення багатьох мисливських видів птахів і звірів. У складі гніздової орнітофауни фоновими видами є *Porzana parva* Scop. і *Gallinula chloropus* L., очеретянка лучна. Характерними для даної місцевості є: *Botaurus stellaris* L., *Egretta alba* L., *Ardea cinerea* L., *Anser anser* L., *Anas platyrhynchos* L., *Anas clypeata* L., *Anas querquedula* L., *Circus aeruginosus* L., *Porzana porzana* L., *Rallus aquaticus* L., *Fulica atra* L., *Philomachus pugnax* L., *Gallinago gallinago* L.. За останні два роки спостерігається часте гніздування *Cygnus olor* Gm. Дуже рідко й несистематично гніздують тут *Podiceps cristatus* L. та *Himantopus himantopus*. Серед чисельної орнітофауни також зустрічаються *Milvus korschun* Gm., *Cercheis tinunculus* L., *Erythropus vesperinus* L., *Coracias garrulus* L., *Circus aeruginosus* L., *Circus pygargus* L., *Ciconia ciconia* L., *Phylloscopus trochilus* L., які охороняються згідно регіонального списку. Серед типових ссавців цього комплексу періодично досягають високої чисельності *Arvicola terrestris* L., *Ondatra zibethicus* L., зрідка – *Lutra lutra* L.. Набір водно-болотних амфібій та плазунів складають типові види: *Rana arvalis* Nilss., *Rana ridiburna* Pall. та *Bombina bombina* L., *Natrix tessellate* Laur., *Emys orbicularis* L. Основу іхтіофауни водойм складають *Esox lucius* L., *Carassius carassius* L. та *Cyprinus carpio* L. У перспективі вона потребує подальших досліджень.

Урочище «Цибулі» — це один із відомих прикладів меліоративної гідро-рекультивзації на території Полтавської області. Досліджувана ділянка – унікальний болотний масив, який є прикладом вдалого відновлення болотних екосистем (1999 р.), що були осушені в минулому столітті (1968-1972 рр.) і певний час використовувались як пасовища та сінокоси.

Водно-болотні угіддя урочища «Цибулі» на сьогодні виконують важливі функції: екологічні, гідрологічні, регулятивні, екосистемні, ландшафтно-біотопічні, соціально-культурні, ресурсні, рекреаційні, науково-освітні тощо. Враховуючи високі показники наукової цінності їх біорізноманітності (флористичної, ценотичної й фауністичної) репрезентативності та унікальності доцільно забезпечити його охорону у статусі гідрологічного заказника місцевого значення «Портнівське болото». Це забезпечить охорону біорізноманітності місцевості на видовому, популяційному та ландшафтному рівнях і сприятиме раціональному використанню водно-болотних ресурсів згідно чинного законодавства України.

Література

1. Стецюк Н.О., Лугова В.Д., Кривошея О.М. Загальна характеристика фіторізноманітності Полтавсько-Головачанського осередку // Проблеми відтворення та охорони біорізноманіття України у світлі вчення про ноосферу: М-ли Всеукр. студ. наук.-практ. конф. — Полтава: ПДПУ, 2009. — С. 142-144.

ВИДОВЕ РІЗНОМАНІТТЯ РОДУ *SCUTELLINIA* (COOKE) LAMBOTTE В УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТАХ

Щербаківа Ю.В., Джаган В.В.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Рід *Scutellinia* (Cooke) Lambotte, за сучасними номенклатурними даними, належить до оперкулятних дискосмітетів (порядок **Pezizales**), родини